

ВАЖЛИВО ЗНАТИ

Африканська чума свиней (АЧС) — контагіозна вірусна геморагічна хвороба, яка перебігає гостро, підгостро, хронічно безсимптомно й характеризується лихоманкою, геморагічним діатезом, ціанозом шкіри, некродистрофічними змінами паренхіматозних органів і високою летальністю, що призводить до значних економічних збитків. Входить до переліку особливо небезпечних (карантинних) хвороб тварин та списку інфекційних та інвазійних хвороб тварин затвердженого МЕБ на 2016 рік.

Це одна із найбільш небезпечних хвороб свиней, оскільки характеризується високою смертністю, значними економічними збитками, зумовленими відсутністю вакцини, запровадженням спеціального режиму для свиного господарств, обов'язковістю дотримання ветеринарно-санітарних вимог до утримання свиней, витратами на проведення моніторингових та діагностичних досліджень, організацію профілактичних та ліквідаційних заходів, в разі загрози чи виникнення хвороби та торговельними обмеженнями, що запроваджуються для недопущення її розповсюдження. Вірус африканської чуми свиней не становить небезпеки для людини.

Що необхідно знати пересічному громадянину про Африканську чуму свиней (АЧС) ?

1. Що АЧС не становить небезпеки для людей.
2. Що на АЧС хворіють лише дикі та свійські свині (*всіх видів, порід та статевовікових груп*).
3. Що резервуаром Африканської чуми свиней в природі є дикі свині, від яких заражаються свійські (*домашні свині*).
4. Що основний шлях передачі збудника - це безпосередній контакт тварин між собою (*хворої та здорової*) та перенос збудника від хворої до здорової тварини через посередника, в ролі якого найчастіше виступає людина, що випадково забруднилась виділеннями хворої тварини та мала контакт зі здоровою, а також - предмети догляду, інвентар, взуття та одяг, транспортні засоби та корми, в тому числі й харчові відходи.
5. Що збудник хвороби тривалий час може зберігати свою життєздатність поза організмом і в першу чергу в харчових продуктах заражених вірусом АЧС (*наприклад: в копченій шинці - до 5 місяців*).
6. *Що холод (заморожена свинина) - всього лиш консервує збудника (продукт залишається небезпечним для свиней після розморожування).*
7. Що виявивши хвору тварину (*не стандартна поведінка*) чи труп свині в природному середовищі необхідно негайно сповістити про це лікаря ветеринарної медицини та вжити заходів, щодо унеможливлення контакту із виділеннями хворої тварини.

Що мають знати власники тварин про Африканську чуму свиней (АЧС) ? АЧС - це:

- *не висококонтагіозна (з низьким ступенем заразності),*
- *гостра (іознаки хвороби розвиваються дуже швидко),*
- *інфекційна (здатна до зараження, тобто може передаватись від однієї сприйнятливої тварини до іншої),*
- *вірусна (на збудник не діють антибіотики, тому не має лікування)*
- *хвороба (хворобливий стан організму - тварина виглядає підозріло, не так як завжди)*
- *свиней (хворіють лише домашні та дикі свині).*

Що виявивши хвору тварину (*не стандартна поведінка*) чи труп свині необхідно негайно сповістити про це лікаря ветеринарної медицини та вжити заходів, щодо унеможливлення контакту із виділеннями хворої тварини.

Що вірус африканської чуми свиней не становить небезпеки для людини та надзвичайно небезпечний для свиней!

Збудник

ДНК-вірус високостійкий до факторів зовнішнього середовища: зберігає життєздатність в діапазоні рН від 4 до 10, тривалий час - від тижнів до місяців - зберігається в продуктах і субпродуктах від свиней, що не піддавались термічній обробці (*солонина і сирокочені харчові вироби, харчові відходи, що йдуть на корм свиням*).

- У трупах свиней вірус зберігається до десяти тижнів,
- у м'ясі від хворих тварин - до 155 днів,
- копченій шинці - до 5 місяців,
- у гною - до 3 місяців.

Вірус стійкий до висушування і гниття; при температурі 60°C інактивується впродовж 10 хвилин.

Ознаки хвороби

Інкубаційний період короткий (*2-12 днів*) і супроводжується лихоманкою (*40-42 °C*) впродовж 48-ми годин перед проявом клінічних ознак (*на відміну від класичної чуми свиней*) та відсутністю інших симптомів в цей період. Більшість хворих тварин, у цей час, виглядають абсолютно здоровими й не відмовляються від корму (*і лише незначний відсоток - проявляє неспокій або ж, навпаки, постійно лежить*).

Клінічні ознаки проявляються, коли спадає температура: тварини проявляють ознаки слабкості (*хитка хода, відмова від корму, спрага*), збиваються в гурти, з'являються ознаки серцевої недостатності: синюшністю (*ціаноз*) шкіри та значні крововиливи (*геморагії на шкірі та у внутрішніх органах*). Поросні свиноматки, як правило абортують, незалежно від терміну вагітності на 5-8 добу після зараження чи на 1 -3 - лихоманки. На плодових оболонках і шкірі плодів, часто реєструють крововиливи.

Загибель хворих тварин настає внаслідок серцевої недостатності (*набряк легенів внаслідок геморагічного діатезу*) переважно на 7-10 добу з моменту прояву перших клінічних ознак хвороби. Смертність при АЧС складає *- майже 100 %.

Рекомендації власникам свиногосподарств

Для запобігання АЧС власникам свиногосподарств рекомендується:

1. Встановити двоконтурну огорожу навколо свиноферм, провести дератизацію (*боротьба із гризунами*) та відлякувати птахів.
2. Унеможливити доступ на територію ферм бродячих тварин та сторонніх осіб. Сторожові собаки мають бути зареєстровані та мати відмітку в паспорті про щеплення проти сказу та інші обробки, повинні перебувати у вольєрах та постійно знаходитися лише на території господарства.
3. Перевірити та налагодити роботу дезбар'єрів та санпропускників. При вході в приміщення (*секцію, блок, кормоцех*) встановити дезванночки чи дезкилимки зволожені дезрозчином.
4. Заборонити персоналу господарства утримання свиней в особистих домогосподарствах.
5. Контролювати дотримання правил особистої гігієни персоналом господарства та заборонити приносити харчові продукти на територію господарства.
6. Вхід у виробничу зону свиногосподарства, дозволяти лише через ветсанпропускник, а в'їзд транспорту - через постійно діючий дезінфекційний бар'єр (*дезінфекційний блок*). На ветсанпропускнику запровадити журнали: виходу на роботу персоналу, відвідування господарства особами з дозволу керівника, рух транспорту та проведення дезінфекції, витрати дезінфектантів та заправки дезбар'єрів, прання та знезараження спецодягу. Всі інші входи у виробничу зону тримати закритими.
7. Звести до мінімуму виробничі контакти та пересування персоналу між виробничими ділянками на території господарства (*закріпивши персонал за відповідною виробничою ділянкою*). Чітко окреслити «брудні» та «чисті» зони в підприємстві. Не допускати пересування персоналу в іншу зону, без зміни спецодягу та знезараження взуття.

8. Забезпечити обслуговуючий персонал подвійним комплектом спецодягу та взуття, й організувати централізоване його знезараження та прання. Промаркувати та закріпити обладнання, інвентар, спецодяг, взуття та інші предмети догляду, за виробничими ділянками, без права передачі цих засобів на іншу ділянку без попереднього знезараження.
9. Для забезпечення технологічного процесу у виробничій зоні виділити спеціальний внутрішньогосподарський транспорт та розділити транспортні шляхи на території господарства, уникаючи їх перетинання на «чисті» (*підвезення кормів, тварин*) та «брудні» (*івивезення гною, загиблих тварин, відходів забою*).
10. Завантаження тварин проводити з рамп, розміщених на лінії демаркації господарства, без в'їзду транспорту на територію. Перевіряти ступінь очищення та відмітки про дезінфекцію транспорту, який приходить на підприємство, ферму.
11. Тварини, що підлягають вимушеному та внутрішньогосподарському забою, перевозять на забійно-санітарний пункт (*забійний майданчик*) спеціальним транспортом, що унеможливує розсіювання біоматеріалу.
12. *Заборонити водіям транспортних засобів (при завезенні/вивезенні кормів, відходів, тощо) залишати кабіну на території ферми, без крайньої необхідності (пломбувати кабіну водія, не дозволяти вихід на територію ферми).*
13. Вживати заходів щодо знезараження гною, гноївки тощо. Мати постійний запас дезінфекційних засобів, як передбачено інструкцією. По можливості встановити параформалінову камеру для знезараження спецодягу та утилізатор для утилізації відходів тваринного походження.
15. Згодовувати свиням лише термічно оброблений корм.
16. Не купувати живих свиней і корми в зонах неблагополучних з АЧС.
17. Мінімізувати поїздки на неблагополучні з АЧС території.
18. Сформувати, по можливості, буферну зону (викупивши свиней в приватному секторі в радіусі 3-30 км довкола ферми чи комплексу).

ПИТАННЯ, ЩО ПОТРЕБУЮТЬ РОЗГЛЯДУ В КОНТЕКСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БІОЗАХИСТУ СВИНОГОСПОДАРСТВ

Де купувати зерно?

Придбання зерна для годівлі та/або приготування кормосумішів для свиней є надзвичайно відповідальною справою, оскільки:

- Власник має бути впевненим в походженні зерна. Зерно має походити з благополучних у відношенні АЧС та КЧС територій.
- Сьогодні (як *дерегулятивна ініціатива*) відмінні та більше не діють карантинні сертифікати, які документально могли б підтвердити походження зерна до рівня поля, де воно було вирощено. Тому, в даний час, закупівля зерна — це рулетка і до питання потрібно підійти відповідально: самостійно купувати зерно в місці вирощування або через довірену особу.

Як забезпечити ферму від зараження через контаміноване (заражене) зерно?

Єдиним шляхом унеможливлення занесення збудника з зерном є термічна обробка кормів та кормосумішів для свиней. До того ж, рішенням ДНПК при Кабінеті міністрів України від 30 липня 2015 р., а саме п. 17 встановлено: «Заборонити використання кормів для годівлі свиней без обробки, що гарантує знищення збудника АЧС». Таким чином можна встановити другий рівень захисту для унеможливлення занесення інфекції на територію господарства.

Що робити із доморощеним зерном, якщо свиного господарство знаходиться на неблагополучній у відношенні АЧС території?

Дотримуватись правил біобезпеки та здійснювати термічну обробку кормів, що згодуються свиням. Перевірити наявність вірусу АЧС в кормах або зерні лабораторними методами чи в будь-який інший спосіб - не можливо!

Яких правил необхідно дотримуватись по відношенню до транспорту?

Основні правила, яких слід дотримуватись у відношенні транспорту, що обслуговує свиного господарство:

- Максимально обмежте доступ транспорту на територію свиного господарства. Для внутрішніх переміщень використовуйте виключно внутрішньогосподарський транспорт, який не виїжджає за межі господарства. Як правило, це самий безпечний варіант. Всі перевантаження необхідно здійснювати за межами господарства, на спеціальній рампі із матеріалу, що легко дезінфікується, або спеціально обладнаному місці з аналогічними вимогами до дезінфекції.
- Жоден транспортний засіб без перевірки шляхового листа та відмітки про дезінфекцію не повинен заїхати на територію господарства. Якщо в шляховому листі вказано регіон, неблагополучний із АЧС або КЧС, такий транспорт взагалі не повинен заїхати на територію і про це має дбати служба охорони господарства (*інструктаж та навчання персоналу*).

Унеможливити в'їзд транспорту на територію господарства без проходження дезобробки. В умовах жорсткого карантину просто проїхати дезінфекційною ванною вже недостатньо. Перед проїздом через дезбар'єр, транспортний засіб необхідно ретельно вимити від бруду водою під тиском, бо саме бруд унеможлиблює контакт дезрозчину зі збудником. Брудна вода, отримана в процесі механічної очищення транспорту повинна знезаражуватись одним із рекомендованих дезінфектантів (*хлорне вапно, каустична сода тощо*). Це має проводитись на окремому майданчику, ще до проїзду через дезбар'єр. Після очищення, під натиском води, транспортний засіб повинен простояти впродовж 2-3 хвилин, для скапування води, інакше вона стікатиме в дезбар'єр зменшуючи концентрацію дезрозчину та знижуючи його активність.

Необхідно постійно контролювати активність розчину в дезбар'єрі, не допускаючи зниження його концентрації нижче мінімально допустимої активності.